

NATO
+
OTAN

SÄKERHET
GENOM
PARTNERSKAP

SÄKERHET GENOM PARTNERSKAP

Förord

I den här broschyren förklaras de principer som ligger till grund för det Euroatlantiska partnerskapet och dess grundläggande mekanismer. Vidare görs en mer ingående genomgång av de fem viktigaste aktivitetsområdena: säkerhetsdialog och samarbete, fredsbevarande insatser, försvarsreformer, katastrofberedskap och samarbete inom vetenskap och miljöfrågor. Detta visar hur den euroatlantiska säkerheten ökar genom partnerskap och hur samarbete är av reell och praktisk betydelse för partnerländerna. Vi kan se att partnerskapsaktiviteter har en positiv inverkan på reformer och utvecklandet av demokratiska strukturer och på partnerländers deltagande i multinationellt samarbete som medlemmar i en större internationell gemenskap.

Det skulle vara omöjligt att i en enda publikation göra rättvisa åt den stora mängd varierande aktiviteter där partnerländer samarbetar med Nato. Förutom de väl mediebevakade fredsfrämjande insatserna på västra Balkan och i Afghanistan, finns många exempel på samarbete inom ett stort antal områden, bl.a. kampen mot terrorism, försvarsreformer, ekonomiska aspekter av säkerhetsarbete, katastrofberedskap, rustningskontroll, logistik, luftförsvar, luftrumskontroll, försvarsindustri, utbildning, vetenskap och miljöfrågor samt informationsprogram.

Nato har även utvecklat särskilda relationer med två partnerländer, Ryssland och Ukraina, och med de sju länder som deltar i Medelhavsdialogen. Dessutom undersöker alliansen möjligheterna till samarbete med länder i ett större område i Mellanöstern genom ett initiativ som togs på toppmötet i Istanbul i juni 2004. Även om den här broschyren inte särskilt redogör för dessa relationer byggs aktuellt och framtida samarbete med de här länderna på många av de aktiviteter och mekanismer som har utvecklats inom ramen för det Euroatlantiska partnerskapet.

Innehåll

SÄKERHET GENOM

4__

Partnerskapets
ursprung och
utveckling

© Ulfsten Bild-Schmüser

8__

Grundläggande
mekanismer

14__

Säkerhetsdialog
och samarbete

18__

Karta över Nato-
och partnerländer

Obs! Referenser i den här publikationen till f.d. jugoslaviska republiken Makedonien är markerade med en asterisk (*) som hänvisar till följande fotnot: *Turkiet erkänner republiken Makedonien med dess konstitutionella namn.*

Fotografiinformation: Copyright för alla foton ägs av Nato (© Nato), såvida inte annat anges.

PARTNERSKAP

20__

Fredsfrämjande
insatser

24__

Försvarsreform

29__

Katastrofberedskap
och -insatser

33__

Säkerhet,
vetenskap och
miljö

36__ En sann euroatlantisk säkerhetskultur

Partnerskapets ursprung och utveckling

Berlinmurens fall i november 1989 var en signal om slutet på det kalla kriget. Den anmärkningsvärt snabba förändringen i Central- och Östeuropa innebar att Nato inom en kort tidsperiod stod inför en mängd nya och annorlunda säkerhetsrelaterade utmaningar. Politisk förändring av aldrig tidigare skådat slag hade skapat stora möjligheter till ökad säkerhet i Europa men skulle oundvikligen innebära nya osäkerhetsfaktorer och potentiell instabilitet.

Vad kunde göras för att på bästa sätt utnyttja möjligheten att leda in det europeiska säkerhetsarbetet på en ny och mer positiv bana efter det kalla krigets konfrontationer? Vilka åtgärder kunde vidtas för att normalisera relationerna mellan alla länder i både Öst- och Västeuropa? Vilken hjälp kunde ges till staterna i Central- och Östeuropa för att befästa deras nyfunna oberoende och förverkliga deras ambitioner att som demokratiska länder till fullo delta, både regionalt och i omvärlden, i arbetet

med multinationella säkerhetsfrågor?

Ledare för de allierade länderna svarade vid toppmötet i London i juli 1990 med att sträcka ut en "vänskapens hand" över den gamla klyftan mellan öst och väst och inbjuda till en ny relation som skulle bygga på samarbete mellan alla länder i Central- och Östeuropa. I december 1991 var grunden lagd för upprättandet av NACC, ett forum som skulle sammanföra Nato och dess partnerländer för att diskutera frågor av gemensamt intresse. (Under det första mötet i Nordatlantiska samarbetsrådet (NACC) inträffade en historisk händelse som belyser hur snabb förändringen i Europa var vid den aktuella perioden. Medan den slutliga kommunikén sammanställdes meddelade den sovjetiske ambassadören att Sovjetunionen hade upplösts under mötet och att han nu endast representerade Ryska federationen.)

Den här fullständiga attitydförändringen införlivades i ett nytt strategiskt koncept för alliansen, som lades

> Det kalla krigets slut skapade nya möjligheter att öka säkerheten i världen och utveckla samarbete.

© ullstein bild-Schürer

”Det här partnerskapet upprättas som ett uttryck för en gemensam övertygelse om att stabilitet och säkerhet i det euroatlantiska området endast kan uppnås genom samarbete och gemensamma insatser. Skydd och främjande av grundläggande friheter och mänskliga rättigheter och tryggande av frihet, rättvisa och fred genom demokrati utgör den gemensamma värdegrunden för partnerskapet.”

(Ramdokumentet för Partnerskap för fred – toppmötet i Bryssel den 10 januari 1994)

fram i november 1991 och där ett vidare synsätt på säkerhetsarbete anammades. Möjligheterna att uppnå alliansens mål via politiska medel var större än någonsin tidigare. Även om försvarsdimensionen fortfarande var en ofrånkomlig aspekt av arbetet gavs ekonomiska, sociala och miljörelaterade frågor en mer framträdande roll som medel att främja stabilitet och säkerhet i hela det euroatlantiska området. Dialog och samarbete skulle vara grundpelare i det tillvägagångssätt som krävdes för att hantera de vitt skilda utmaningar som alliansen stod inför. När det kalla kriget nu var över var huvudmålen att minska risken för att konflikter skulle uppstå ur missförstånd eller avsiktliga misstolkningar och bättre hantera kriser som påverkade de allierade ländernas säkerhet, att öka ömsesidig förståelse och förtroende mellan alla europeiska stater samt att utöka möjligheterna för äkta partnerskap beträffande hantering av gemensamma säkerhetsfrågor.

Under den period som närmast följde på det kalla kriget låg fokus i NACC-samråden på kvarstående säkerhetsfrågor relaterade till de förhållanden som rådde under det kalla kriget, till exempel

tillbakadragandet av ryska trupper från Baltikum. Politiskt samarbete inleddes även inom ett antal säkerhets- och försvarsrelaterade områden. Det som åstadkoms inom NACC var på många sätt banbrytande. Fokus låg dock på multilateral, politisk dialog och möjlighet för enskilda partnerländer att utveckla individuella relationer med Nato saknades.

En förändring kom 1994 i och med införandet av Partnerskap för fred (PFF), ett övergripande program för praktiskt bilateralt samarbete mellan Nato och enskilda partnerländer, vilket representerade ett stort steg framåt i samarbetsprocessen. Dessutom inrättades 1997 Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) som skulle ersätta NACC och, genom att bygga vidare på NACC:s framgångar, underlätta utvecklingen av ett utökat och mer välfungerande partnerskap.

Kärnan i partnerskap och samarbete på multinationell nivå är regelbundna konsultationer och samsarbetsaktiviteter, som syftar till att skapa öppenhet och förtroende i hela det euroatlantiska området. På bilateral nivå innebär det att relationer för praktiskt samarbete måste utvecklas mellan enskilda partnerländer och Nato, som är skraddarsydd för ländernas speciella förhållanden och krav.

Partnerskapsprocessen syftar till att skapa dialog och förståelse mellan alla berörda länder, av vilka många har varit medlemmar i motståndsanslianser eller drabbade av långvariga regionala, territoriella, politiska, etniska eller religiösa konflikter. Samarbetsaktiviteter med syftet att nå gemensamma lösningar på säkerhetsmässiga utmaningar har lett till stora framgångar vad gäller att göra upp med gamla fördomar och skapa en tydlig vision av de ömsesidiga fördelar som samarbete kan ge.

Sedan starten av partnerskapsarbetet har anmärkningsvärda framsteg gjorts, trots att det har förekommit bakslag och svårigheter, vilka möjligen var oundvikliga beroende på den komplexa politiska, ekonomiska och sociala förändringsprocessen som ägde rum i Central- och Östeuropa och före detta Sovjetunionen. EAPR- och PFF-programmen har kontinuerligt utvecklat sin egen dynamik, allt eftersom ytterligare åtgärder har vidtagits av Nato och dess partnerländer för att utöka säkerhetssamarbetet, med utgångspunkt i de partnerskapsöverenskommelser de arbetat fram. Allt eftersom Nato har omvandlats under åren för att kunna anta de nya utmaningar som en säkerhetsmiljö i ständig förändring innebär har även partnerskapet utvecklats. Det har varit nödvändigt att anpassa aktiviteter och mekanismer inom partnerskapet till Natos nya prioriteringar för att bibehålla dynamiken inom partnerskapet och dess relevans för alliansen (*se kapitlet "Grundläggande mekanismer"*).

Likaså har det varit nödvändigt att fördjupa och bredda partnerskapet för att motsvara partnerländernas ambitioner och fortsätta vara attraktivt för dem. I Natos två senaste utvidgningar har det skett en förändring av balansen mellan allierade länder och partnerländer (*se rutan*).

Sedan mars 2004 finns det fler allierade än partnerländer – och de återstående partnerländerna utgör en mångfasetterad grupp. Där ingår balkanländerna som fortfarande handskas med efterverkningar av tidigare händelser, de strategiskt betydelsefulla men mindre utvecklade länderna i Kaukasus och Centralasien och de västeuropeiska alliansfria staterna. I vissa länder är försvarsstruktur och -förmåga för närvarande under utveckling medan andra länder väsentligt kan bistå i Nato-ledda insatser och ge andra partnerländer råd, utbildning och hjälp inom olika områden.

I dag använder 20 partnerländer EAPR till att regelbundet rådgöra med 26 allierade länder och utveckla samarbete inom frågor som täcker många olika aspekter på försvars- och säkerhetsområdet. Gemensamma övningar och annan samverkan förekommer ofta mellan ländernas militära styrkor. Soldater av olika nationalitet arbetar sida vid sida i Nato-ledda fredsfrämjande insatser. Allierade länder och partnerländer samarbetar även mot det gemensamma hotet från terrorism. Vid det kalla krigets slut skulle ingen ha förutspått den här dramatiska utvecklingen i den euroatlantiska strategiska miljön.

Det ursprungliga målet för Natos partnerskapspolicy var att bryta ned barriärer och bygga säkerhet genom dialog och samarbete. Idag är målen mycket mer ambitiösa med partnerländer som i samarbete med Nato tar sig an 2000-talets säkerhetsrelaterade utmaningar, inklusive terrorism, spridning av massförstörelsevapen och stater som brutit samman.

ALLIERADE LÄNDER OCH PARTNERLÄNDER

Under årens lopp har 30 länder gått med i partnerskapet – Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bulgarien, Estland, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien*, Finland, Georgien, Irland, Kazakstan, Kirgizistan, Kroatien, Lettland, Litauen, Moldavien, Polen, Rumänien, Ryssland, Schweiz, Slovakien, Slovenien, Sverige, Tadzjikistan, Tjeckien, Turkmenistan, Ukraina, Ungern, Uzbekistan, Vitryssland och Österrike.

Speciella relationer har utvecklats med Ryssland och Ukraina sedan 1997, med undertecknandet av grunddokumentet mellan Ryssland och Nato beträffande ömsesidiga relationer, samarbete och säkerhet och stadgan om det distinkta partnerskapet mellan Nato och Ukraina. Relationen med Ryssland har därefter intensifierats med inrättandet 2002 av Nato-Rysslandsrådet där de allierade och Ryssland möts på lika villkor. I november 2002 initierades åtgärder för att fördjupa och bredda relationen mellan Nato och Ukraina genom antagandet av handlingsplanen för Nato-Ukraina som ger stöd åt Ukrainas reformsträvan på vägen mot full integrering i den euroatlantiska säkerhetsstrukturen.

Tio partnerländer har blivit allierade. Tjeckien, Ungern och Polen anslöt sig till alliansen 1999, följda av Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien och Slovenien 2004. Tre kandidatländer förbereder sig för framtida medlemskap: Albanien, Kroatien och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien*.

Bosnien och Hercegovina samt Serbien och Montenegro hoppas även på att delta i Partnerskap för fred (PFF) och Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR). Nato stöder deras strävanden men har ställt vissa krav som först måste uppfyllas. Ett av dessa krav är fullständigt samarbete med Tribunalen för krigsförbrytelser i det forna Jugoslavien, i synnerhet ett gripande av Radovan Karadzic och Ratko Mladic, de mest ökända av dem som misstänks för krigsförbrytelser i f.d. Jugoslavien. För tillfället stöder Nato redan försvarsreform i Bosnien och Hercegovina. Ett begränsat säkerhetsarbete pågår med Serbien och Montenegro, som bland annat innebär att militärofficerare och civilpersoner deltar i Natos orienterande kurser med syfte att de ska få en viss inblick i alliansens arbete, krishanteringsfrågor, fredsbevarande insatser och civilmilitära samarbete.

Grundläggande mekanismer

Nato rådgör regelbundet med partnerländerna inom ramen för Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) som utgör det politiska ramverket för relationerna med partnerländerna. Varje partnerland kan även utveckla en individuell relation med alliansen genom Partnerskap för fred (PFF), ett program för praktiska aktiviteter där partnerländerna kan välja sina egna prioriteringar för samarbete. Dessa två grundläggande mekanismer för partnerskapet har blivit grundpelare i den euroatlantiska säkerhetsstrukturen.

Åtgärder har initierats för att ytterligare fördjupa samarbetet mellan allierade och partnerländer vid på varandra följande toppmöten i Madrid (1997), Washington (1999), Prag (2002) och Istanbul (2004). Dessa initiativ har baserats på de gemensamma värden och principer som utgör grunden för samarbetet och är ett uttryck för den fortsatta strävan att uppnå det grundläggande målet för partnerskapet: att stärka och utveckla fred och stabilitet inom och utanför det euroatlantiska området.

MILSTOLPAR I PARTNERSKAPET

- 1991** Det första mötet med Nordatlantiska samarbetsrådet (NACC)
- 1994** Partnership for Peace (PFP) startas; Partnerdelegationer till Nato upprättas; En cell för partnerskapssamordning upprättas vid Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE).
- 1995** Ett internationellt koordineringscenter upprättas vid SHAPE.
- 1996** Partnerländer deltar i en Nato-ledd styrka som skapats för att genomföra det bosniska fredsavtalet.
- 1997** Det första mötet med Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) i Sintra, Portugal. Vid efterföljande Nato- och EAPR-toppmöten i Madrid, Spanien, utökas PFF:s operativa roll.
- 1998** EADRCC (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre) och Euro-Atlantic Disaster Response Unit upprättas.
- 1999** Tre partnerländer – Tjeckien, Ungern och Polen – går med i Nato. Dialog och samarbete införlivas i alliansens strategiska grundprinciper som en del av dess huvudsakliga säkerhetsskapande uppgifter.

- Vid toppmötet i Washington nås en överenskommelse om att ytterligare utöka PFF och stärka dess operativa roll. Partnerländer skickar trupper som en del av den Nato-ledda Kosovo-styrkan.
- 2001** 12 september samlas EAPR för att fördöma terrorattackerna mot USA och förbinder sig att bekämpa världsplågan terrorism.
- 2002** En genomgående översyn leder till att EAPR och PFF ges en mer framträdande roll vid toppmötet i Prag. Partnerskapets handlingsplan mot terrorism introduceras.
- 2003** Partnerländer bidrar med trupper till Nato-ledda ISAF (International Security Assistance Force) i Afghanistan.
- 2004** Sju partnerländer – Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien och Slovenien – går med i Nato. Ytterligare åtgärder vidtas för att stärka partnerskapet vid toppmötet i Istanbul. Partnership Action Plan for Defence Institution Building (Partnerskapets handlingsplan för utveckling av försvarsinstitutioner) introduceras.

Euroatlantiska partnerskapsrådet

I Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) samlas Nato-medlemmar och partnerländer, för närvarande sammanlagt 46 länder, i ett multilateralt forum för regelbunden dialog och konsultationer beträffande politiska och säkerhetsrelaterade frågor. Det fungerar även som det politiska ramverket för de individuella bilaterala relationer som utvecklats mellan Nato och länder som deltar i Partnerskap för fred.

Beslutet 1997 att bilda EAPR återspeglade en önskan om att bygga vidare på NACC:s framgångar och skapa ett säkerhetsforum för fördjupade och mer välfungerande partnerskap. Det nya forumet skulle motsvara de alltmer välutvecklade relationer som byggts upp med partnerländerna genom PFF-programmet. Relationerna hade även utvecklats i samband med de fredsfrämjande insatserna i Bosnien och Hercegovina, då trupp från 14 partnerländer 1996 påbörjade tjänstgöring sida vid sida med de allierade trupperna. Detta beslut kompletterade åtgärder som parallellt vidtagits för att ge Partnerskap för fred en mer framträdande roll, som innebar att partnerländerna i större utsträckning involverades i beslutsprocessen och planering över hela spektrumet av partnerskapsaktiviteter. Upprättandet av EAPR innebar även att partnerskapsramverket, som ursprungligen utvecklats med f.d. Warszawapaktsländer i åtanke, öppnades för alliansfria västeuropeiska länder.

Förutom samråd gällande kortfristiga frågor, till exempel aktuella politiska och säkerhetsrelaterade frågor, hålls inom EAPR även konsultationer gällande långsiktiga frågor och samarbeten inom en mängd olika områden. Exempel på sådana frågor är krishantering och fredsfrämjande insatser; regionala frågor; rustningskontroll och frågor relaterade till spridning av massförstörelsevapen; internationell terrorism; försvarsfrågor som planering, budgetering, policy och strategi; civil beredskapsplanering och katastrofberedskap; militärt samarbete; kärnkraftssäkerhet; civilmilitär samordning av flygledning; vetenskapligt samarbete.

> Möten i Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) hålls med Natos generalsekreterare som ordförande.

Inom EAPR kan konsultationer hållas i en mängd mötesformat, beroende på det aktuella ämnet. Det gör det möjligt att hålla möten mellan alla allierade och partnerländer eller i mindre men öppna arbetsgrupper. Denna flexibilitet är nyckeln till rådets framgångar.

De flesta partnerländer har upprättat diplomatiska delegationer vid Natos högkvarter i Bryssel, vilket underlättar regelbunden kommunikation och gör det möjligt att hålla konsultationer närhelst det behövs. Möten inom EAPR hålls varje månad på ambassadörsnivå, årligen mellan utrikes- och försvarsministrar och chefer för försvarsmakter och dessutom då och då på toppmötesnivå. Från och med 2005 kommer ett nytt EAPR-säkerhetsforum att mötas på ministernivå årligen för att diskutera viktiga säkerhetsfrågor och se på hur Nato- och partnerländer bäst kan ta itu med dem tillsammans.

Partnerskap för fred

Baserat på det praktiska samarbete och den övertygelse om demokratiska principer som utgör grundpelarna för själva alliansen är syftet med Partnerskap för fred att öka stabiliteten i världen, minska hoten mot fred och bygga starkare säkerhetsrelationer mellan enskilda partnerländer och Nato samt mellan partnerländerna.

Kärnan i PFF-programmet är de individuella partnerskap som utvecklats mellan partnerländer och Nato, skräddarsydda enligt enskilda länders behov och genomfört med gemensamma krafter på en nivå och i en hastighet som står i enlighet med varje medverkande regerings önskemål. Genom Partnerskap för fred har en omfattande uppsättning verktyg utvecklats som ett stöd för att genomföra PFF:s mål och omsätta idéer till handling. De instrument och initiativ som har utvecklats (se nedan) utgör ett ramverk för både bilaterala och multilaterala åtgärder och erbjuder partnerländerna effektiva och transparenta program som är ett stöd i deras samarbete med Nato.

Den formella grunden för Partnerskap för fred är Ramdokumentet där varje lands specifika åtaganden anges. Varje partnerland gör ett antal långtgående politiska åtaganden i syfte att bevara demokratiska samhällen; upprätthålla principerna för folkrätten; fullgöra åtaganden under FN-stadgan, den universella deklarationen om mänskliga rättigheter, slutakten från Helsingfors och internationella nedrustnings- och rustningskontrollavtal; avhålla sig från hot om eller användning av våld mot andra stater; respektera befintliga gränser och lösa konflikter på fredlig väg. Specifika åtaganden görs även för att främja öppenhet i nationell försvarsplanering och -budgetering för att upprätthålla demokratisk kontroll över väpnade styrkor och utveckla förmågan till gemensamma fredsfrämjande och humanitära insatser tillsammans med Nato. Ramdokumentet innehåller även ett åtagande från de allierades sida att rådgöra med partnerländer som uppfattar ett direkt hot mot sin territoriella integritet, sitt politiska oberoende eller sin säkerhet – en mekanism som till exempel Albanien och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien* drog nytta av under Kosovo-krisen.

Partnerländer väljer aktiviteter efter ambition och förmåga. De presenteras för de allierade i ett presentationsdokument. Ett individuellt partnerskapsprogram IPP (Individual Partnership Program) utvecklas och godkänns sedan gemensamt mellan Nato och varje partnerland. Dessa tvåårsprogram utarbetas från en omfattande meny med aktiviteter, i enlighet med varje lands specifika intressen och behov. Samarbetet fokuserar i synnerhet på försvarsrelaterat arbete, försvarsreformer och hantering av konsekvenserna av försvarsreformer, men berör så gott som alla kategorier av Nato-aktiviteter, inklusive försvarspolicy och -planering, civilmilitära relationer, utbildning, luftförsvar, kommunikations- och informationssystem, krishantering och civil beredskapsplanering.

> Kroatien skriver under Ramdokumentet för Partnerskap för fred i maj 2000.

Betydande initiativ lades fram vid toppmötet i Washington i april 1999 för att förstärka Partnerskap för freds operativa fokus och partnerländernas medverkan i beslutsfattande och planering inom PFF. Exempel på sådana initiativ var introduktionen av Konceptet för operativ förmåga OCC (Operational Capabilities Concept) och det Politisk-militära ramverket PMF (Political Military Framework). Ett program för förbättrad utbildning startades även för att öka partnerländernas operativa förmåga genom utbildning av deras militär.

Konceptet för operativ förmåga har utvecklats för att underlätta för de allierades styrkor och partnerländer styrkor att samarbeta i Nato-ledda PFF-insatser. Målet är att ge ökad flexibilitet genom att sammanställa skräddarsydda militära koncept för att förbereda och upprätthålla framtida Nato-ledda PFF-insatser. Fokus ligger på de styrkor och militära förmågor som är potentiellt tillgängliga för sådana insatser. De fördjupade arbetsrelationerna i fredstid som kontinuerligt utvecklas mellan partnerländer och allierades högkvarter och personal och mellan konstellationer mellan allierade och partnerländer underlättar samarbetet mellan styrkorna i de Nato-ledda styrkorna. Vid toppmötet i Istanbul fattades ett beslut om att standarder för samverksansförmåga och därtill relaterade bedömningar ska harmoniseras med motsvarande Nato-standarder, som en del av genomförandet av Konceptet för operativ förmåga.

Inom det Politisk-militära ramverket anges principer, modaliteter och andra riktlinjer för partnermedverkan i politiska konsultationer och beslutsfattande, operativ planering och kommandostrukturer. I Istanbul betonades behovet av att partnerländer deltar i beslutsprocesser på ett tidigare stadium. Ramdokumentets stadgar används i alla Nato-ledda insatser med partnerländer och används även som allmänna riktlinjer för partnerbidrag till andra Nato-aktiviteter, till exempel övningar och PFF:s frivilligfonder, s.k. PfP Trust Funds.

I syfte att integrera partnerländer bättre i det dagliga arbetet med partnerskapet har partnerstabelement, bemannade av tjänstemän från partnerländer, upprättats vid ett antal Nato-högkvarter. En cell för partnerskapssamordning vid Natos operativa kommando, som är baserat i Mons i Belgien, hjälper till att koordinera PFF-utbildning och -övningar. Dessutom finns i det internationella koordineringscentret möjlighet att hålla informations- och planeringsmöten för alla länder som inte är anslutna till Nato men bidrar med trupp i Nato-ledda fredsfrämjande insatser (se sid. 23).

I syfte att säkerställa att styrkor från partnerländer kan samarbeta med Nato-styrkor i fredsfrämjande insatser på bästa möjliga sätt tillhandahålls riktlinjer för krav på samordning och förmåga under Planerings- och översynsprocessen PARP (Planning and Review Process) inom PFF. Denna process har i betydande grad bidragit till det nära samarbetet mellan partnerländer i Nato-ledda fredsbevarande insatser på västra Balkan och i Afghanistan. Planerings- och översynsprocessen är utformad efter Natos eget styrkeplaneringssystem och erbjuds partnerländer som ett valfritt alternativ. Planeringsmål, eller partnerskapsmål, förhandlas med varje medverkande land, och framsteg mäts i omfattande granskningar. Under årens lopp har kraven från planerings- och översynsprocessen blivit alltmer komplexa, krävande och kopplade till de förbättringar vad gäller förmåga som de allierade länderna själva har angett. Planerings- och översynsprocessen används även av vissa partnerländer till att utveckla effektiva, kostnadseffektiva och uthålliga väpnade styrkor och att främja mer omfattande försvarsreformer. Denna mekanism har till exempel spelat en central roll i Ukrainas omfattande försvarsreformer (se sid. 25).

Ett antal partnerskapsinitiativ är till hjälp för partnerländer att hantera konsekvenserna av försvarsreformer, i synnerhet Trust Fund-policyn (se *rutan på sid. 28*) som erbjuder praktiskt stöd både att destruera personminor och överskottsvapen på ett säkert sätt och att omskola militär personal och omvandla militärbaser.

> En schweizisk KFOR-helikopter flyger över Pristina, Kosovo: Främjande av samarbete i Nato-ledda fredsfrämjande insatser är ett av partnerskapets huvudsyften.

Fördjupat samarbete

Ytterligare steg togs vid toppmötet i Prag i november 2002 för att fördjupa samarbetet mellan Nato och partnerländerna. Efter en omfattande granskning av EAPR och Partnerskap för fred rekommenderades ett stärkande av den politiska dialogen med partnerländerna och ytterligare fördjupad medverkan vid planering, ledning och kontroll av aktiviteter som de deltar i.

En ny samarbetsmekanism, Partnerskapets handlingsplan, introducerades i Prag. Den första planen som utvecklades var Partnerskapets handlingsplan mot terrorism PAP-T (Partnership Action Plan against Terrorism) (se sid. 15). Ett annat nytt initiativ var Individual Partnership Action Plan (IPAP) (partnerskapets individuella handlingsplan) som, i stället för att utgå från en meny med aktiviteter, gör det möjligt för alliansen att skraddarsy sin hjälp till intresserade partnerländer som har efterfrågat ett mer strukturerat stöd i samband med inhemska reformer, i synnerhet inom försvars- och säkerhetssektorn, i enlighet med deras specifika behov och förhållanden (se *rutan*).

Baserat på de framsteg som gjordes i Prag vidtogs fler åtgärder vid toppmötet i Istanbul i juni 2004 för

att stärka det Euroatlantiska partnerskapet och ytterligare anpassa det för bästa möjliga hantering av viktiga tematiska frågor och enskilda partnerländers behov och kapacitet. Partnerskapets handlingsplan för utveckling av försvarsinstitutioner introducerades för att uppmuntra och stödja partnerländer i uppbyggnaden av effektiva och demokratiskt ansvarstagande försvarsinstitutioner (se sid. 24).

Möjligheterna för partnerländer att öka sina bidrag till Nato-ledda insatser kommer att öka genom att länder som bidrar med trupp medverkar tidigare i beslutsprocessen och får större möjligheter till politiska konsultationer. Dessutom kommer Konceptet för operativ förmåga (OCC) att utökas, och partnerländer kommer att få möjlighet till representation vid Allied Command Transformation, som ansvarar för att främja och övervaka den kontinuerliga omvandlingen av styrkor och förmågor inom alliansen. Detta främjar en större militär samordning mellan Nato- och partnerländernas styrkor samt en försvarsomvandling i enlighet med Natos ständiga egna utveckling av sin operativa roll och förmåga.

Ett beslut fattades även att lägga särskilt fokus på samarbete med partnerländer i två strategiskt viktiga områden, nämligen södra Kaukasien (Armenien, Azerbajdzjan och Georgien) och Centralasien (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan). Nato har utsett en speciell representant för de två områdena och två förbindelseofficerare. Deras roll är att vid behov bistå med hjälp och råd vad gäller genomförandet

av aktuella aspekter av IPAP, liksom av partnerskapets handlingsplaner för utveckling av försvarsinstitutioner och mot terrorism samt samarbete med fokus på planerings- och översynsprocessen (PARP).

Mer information:

www.nato.int/issues/eapc/index.html

www.nato.int/issues/pfp/index.html

INDIVIDUELLA HANDLINGSPLANER INOM PARTNERSKAPET

De individuella handlingsplanerna inom partnerskapet (IPAP) introducerades i november 2002 vid toppmötet i Prag. De är öppna för länder som har den politiska viljan och möjligheten att fördjupa sin relation med Nato. Dessa planer utvecklas på tvåårsbasis och är avsedda att sammanföra alla de olika samarbetsmekanismer som partnerländer använder sig av i interaktionen med alliansen. Det innebär ett mer inriktat fokus för aktiviteterna vilket ger ett bättre stöd för inhemska reformsatsningar.

En IPAP-plan bör tydligt ange det enskilda partnerlandets samarbetsmål och -prioriteringar och säkerställa att de olika mekanismer som används direkt motsvarar dessa prioriteringar. Nato kan ge fokuserade, landsspecifika råd om reformmål. Intensiv politisk dialog om aktuella frågor kan utgöra en väsentlig del av en IPAP-process. IPAP-planer underlättar även samordningen av bilateralt stöd som

tillhandahålls av enskilda allierade och partnerländer, såväl som samordningen av insatser från andra relevanta internationella institutioner.

De typer av mål som täcks kan inordnas i någon av följande allmänna kategorier för politiska frågor och säkerhetsfrågor: försvar, säkerhetsfrågor och militära frågor; allmän information; vetenskap och miljö; civil beredskapsplanering; administrativa frågor och säkerhets- och resursfrågor.

Georgien blev det första landet som tillsammans med Nato arbetade fram en individuell handlingsplan, i november 2004. IPAP-planer med Azerbajdzjan och Uzbekistan är för närvarande under utveckling. Även Armenien har uttryckt intresse att utveckla en sådan plan.

> Det Euroatlantiska partnerskapet stärktes ytterligare vid toppmötet i Istanbul i juni 2004.

Säkerhetsdialog och samarbete

Allt eftersom säkerhetsmiljön förändras utvecklas även det Euroatlantiska partnerskapet så att det kan ta sig an en mängd säkerhetsfrågor av stor betydelse för både allierade och partnerländer. Regelbundet hålls möten med tillfälle till åsiktsutbyte rörande utvecklingen av säkerhetssituationerna på västra Balkan och i Afghanistan, där personal från de allierade och partnerländerna arbetar tillsammans inom ramen för de fredsfrämjande insatserna. Initiativ tas att främja och samordna praktiskt samarbete och utbyte av expertis inom viktiga områden, till exempel kampen mot terrorism och hantering av frågor rörande spridning av massförstörelsevapen och lätta vapen.

Många säkerhetsmässiga utmaningar hanteras bäst i nära samarbete med närliggande länder. EAPR och PFF-programmet tillhandahåller även ett ramverk som syftar till att främja och ge stöd för samarbete rörande viktiga frågor mellan partnerländer på regional och delregional nivå, i synnerhet i Sydosteuropa, södra Kaukasien och Centralasien.

Kampen mot terrorism

Kampen mot terrorism är nu en av Natos främsta prioriteringar. Attackerna 11 september 2001 mot USA ledde till Natos första återopande av Artikel 5 (paragrafen om gemensamt försvar i alliansens grundfördrag). Ambassadörer från Nato- och partnerländer möttes med mycket kort varsel följande dag och fördömde utan förbehåll attackerna samt förband sig att göra allt som stod i deras makt för att bekämpa världsplågan terrorism.

”Vi är förfärade över dessa barbariska handlingar och fördömer dem utan förbehåll. De var en attack mot våra gemensamma värderingar. Vi kommer inte att låta dessa värderingar äventyras av dem som följer våldets väg. Vi kommer att göra allt som står i vår makt för att bekämpa världsplågan terrorism. Vi är enade i vår tro att de ideal som partnerskap och samarbete står för kommer att segra.”

(Uttalande från EAPR, 12 september 2001)

Den solidaritet som visades den dagen av EAPR-medlemmar – från Nordamerika och Europa till Centralasien – och den samarbetsvilja som allt sedan dess varit tydlig i kampen mot terrorism visar hur Natos partnerskapsinitiativ har sått ett frö till en sann euroatlantisk säkerhetskultur.

Den gemensamma beslutsamheten att förena sig mot terrorhotet tog sig ett konkret uttryck i introduktionen av Partnerskapets handlingsplan mot terrorism vid toppmötet i Prag. Denna handlingsplan ger ett ramverk för samarbete och utbyte av expertis inom det här området via politiska samråd och praktiska åtgärder. Det leder till ett förbättrat ömsesidigt utbyte av underrättelseinformation och samarbete inom områden som gränskontroll, terrorismrelaterad utbildning och övning samt utvecklingen av förmåga till försvar mot terrorattacker eller till hantering av konsekvenserna av en sådan attack (se sid. 32). Den främjar även arbetet med att säkerställa fysisk säkerhet och oskadliggörandet av överflödig försvarsmateriel och lätta vapen, till exempel axelburna raket- och granatkastare, på ett säkert sätt.

Förhindra spridning

Massförstörelsevapen

Arbetet med att förhindra spridning av massförstörelsevapen är en av 2000-talets viktigaste utmaningar. Natos dialog med partnerländer spelar en tydlig roll när det gäller möjligheten att uppnå alliansens mål om icke-spridning. Förtroende är ett nödvändigt villkor för att det ska gå att uppnå målet om icke-spridning, och det kan endast uppstå ur öppenhet och transparens.

Genom konsultationer med partnerländer söker alliansen öka samförståndet och det ömsesidiga informationsutbytet rörande spridningsrelaterade frågor. Sådana konsultationer, där både politiska och försvarsrelaterade frågor behandlas och som inbegriper både utrikes- och försvarsdepartement, bidrar väsentligt till att bygga upp förtroendefulla relationer mellan länder. Dessutom har flera partnerländer en gedigen bakgrund vad gäller beredskap för katastrofsituationer där massförstörelsevapen är inblandade. De kan därför i hög grad bidra till och stärka det gemensamma arbetet inom området.

Det har hållits ett antal seminarier och workshopar där specifika frågor har behandlats. Ett ämne var djupgående diskussioner på temat "Antrax – nyttiga erfarenheter" där vissa av de viktigaste punkterna inom beredskapsplanering, som växte fram efter erfarenheten hösten 2001 i USA och på andra platser, identifierades. Ett annat ämne har varit problem kopplade till industriella miljöfaror och andra medicinsk-operativa utmaningar.

> Spridningen av massförstörelsevapen är en av 2000-talets största säkerhetsmässiga utmaningar.

EAPR-workshopar om potentiella risker kopplade till biologiska och kemiska vapen har gjort det möjligt för partnerländer att utbyta information och arbeta fram bästa praxis. Forskning och utveckling av ny utrustning utformad för skydd mot massförstörelsevapen diskuteras, vilket ger större möjligheter att arbeta fram de bästa metoderna för att höja den allmänna beredskapen.

Nedrustningsexperter från Nato och partnerländer har fått tillfälle att diskutera de politiska aspekterna och informationsutbyte beträffande spridning av massförstörelsevapen. I konsultationerna låg fokus på vissa av huvudtrenderna för spridning, och presentationer där regionala perspektiv belystes framfördes av länder som inte är anslutna till EAPR (till exempel Kina, Japan, Israel och Sydkorea). Partnerländer har utbytt information om rutiner för exportkontroll och genomförande av nya initiativ för icke-spridning, till exempel FN:s säkerhetsråds resolution 1540.

Alliansmedlemmar har även delgett partnerländer översiktlig information om Natos aktiviteter inom det specifika området kemiskt, biologiskt och radiologiskt försvar och kärnvapenförsvar, i synnerhet upprättandet och utplaceringen av Natos CBRN-försvarsbataljon.

Åtgärder mot minor och lätta vapen

De faror som uppstår i och med spridningen av billiga urskillningslösa krigsvapen är ett problem som får allt större internationell uppmärksamhet. Lätta vapen är även enkla att införskaffa och använda, och de förvärrar och förlänger väpnade konflikter. Civila är alltför ofta målen och offren för det ökade våldet. Enligt Förenta Nationerna (FN) och andra källor var 90 procent av de fyra miljoner personer som dödades i krig under 1990-talet civila, och 80 procent av dessa var kvinnor och barn. Enligt uppskattningar finns det över en halv miljard lätta vapen i världen – ett vapen per 12 personer. De är inblandade i över 1 000 dödsfall varje dag. Vad gäller personminor är uppskattningen att det finns totalt 100 miljoner nedgrävda över hela världen. I genomsnitt exploderar en landmina var tjugooandra minut och dödar eller lemlästar runt 26 000 människor varje år.

Multilaterala initiativ har tagits både globalt och på regionala och lokala nivåer för att förhindra spridningen av lätta vapen och ta itu med behovet av humanitära insatser vad gäller minor. Nato- och partnerländerna avser att komplettera de här ansträngningarna genom att ta partnerskapets politiska och militära expertis i anspråk för att hantera de här utmaningarna i det euroatlantiska området.

> Spridningen av lätta vapen är ett problem som får allt större internationell uppmärksamhet.

EAPR har introducerat en ad hoc-arbetsgrupp för lätta vapen och minor som ett forum för utbyte av information om de bästa metoderna för kontroll och överföring av sådana vapen, till exempel via nationell exportkontroll och genomförandemekanismer. Inom PFF-programmet pågår arbete med att främja utbildning i hantering av beredskapslager och säker förvaring samt oskadliggörande av överskottslager. Vidare genomför personal, inom ramen för fredsfrämjande insatser, insamling och destruktion av vapnen. Dessutom erbjuds anpassad hjälp till enskilda länder på begäran.

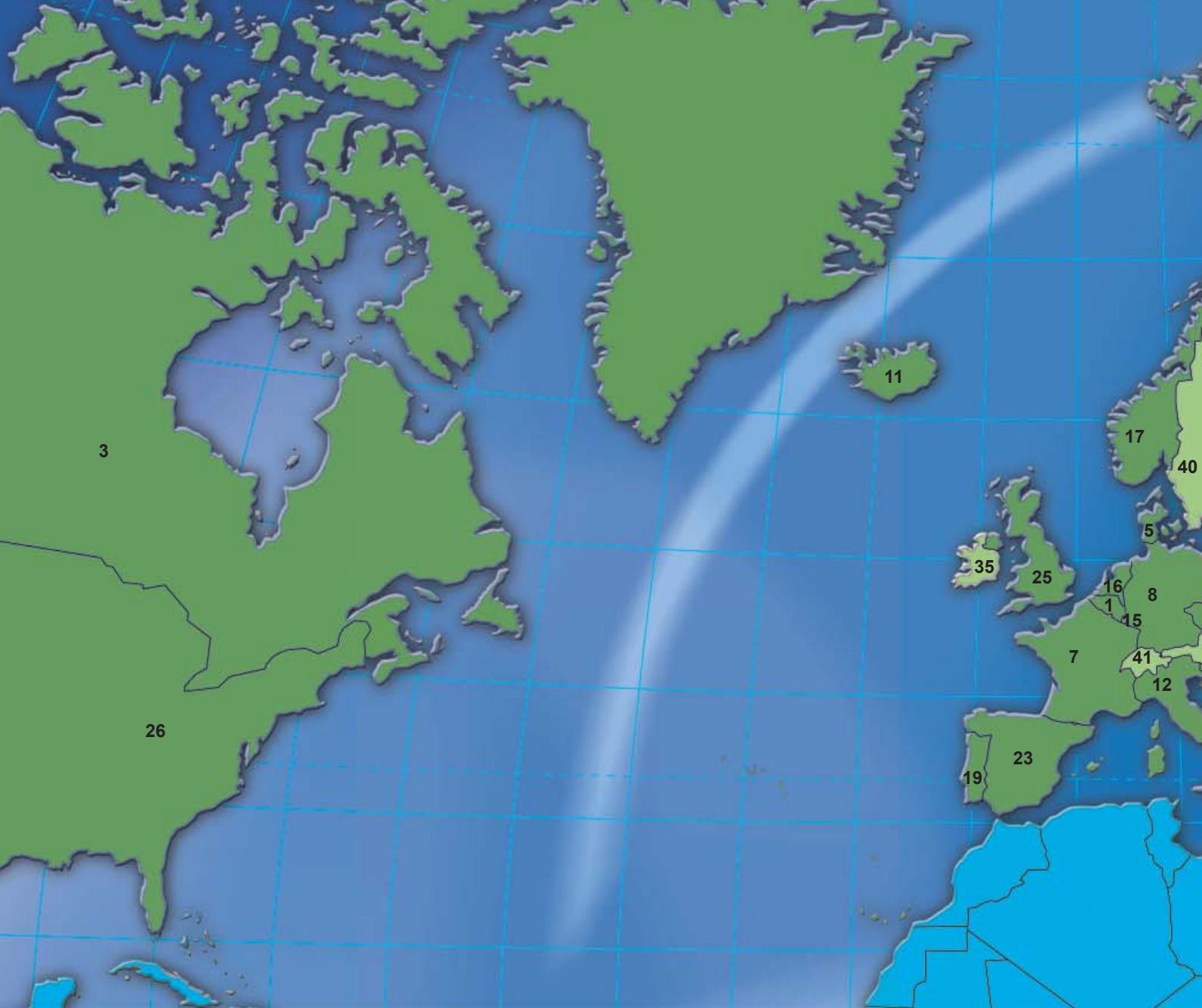
Landminefrågan hanteras i samma arbetsgrupp och även via PFF-programmet. I seminarier och workshoppar har fokus legat på specifika aspekter av problemet. Även om det är FN:s minröjningsorgan (UNMAS) som har det yttersta ansvaret för humanitär minröjning i fält har även Nato-trupp och partnerländers trupp som skickats ut i fredsfrämjande insatser på västra Balkan och i Afghanistan ofta bistått civila organisationer i humanitära minröjningsinsatser. På västra Balkan har 26 miljoner kvadratmeter rensats på minor, och i Afghanistan hjälper ISAF-trupper till med röjning av landminor vid Kabuls internationella flygplats och på andra platser i hela insatsområdet.

En Trust Fund-mekanism inom PFF (se sid. 28) skapades år 2000 för att överföra medel från givarländer till stöd för destruktion av personminor. Fler än två miljoner personminor hade destruerats i december 2004 och fler projekt planeras i framtiden. Omfattningen av Trust Fund-policyn har sedan dess utökats till att gälla destruktion av överflödigt försvarsmateriel och lätta vapen.

> Fredsfrämjande styrkor från Nato- och partnerländer bistår ofta humanitära minröjningsinsatser.

© SHARE

 NATO-LÄNDER

Belgien (1)	Litauen (14)
Bulgarien (2)	Luxemburg (15)
Kanada (3)	Nederländerna (16)
Tjeckien (4)	Norge (17)
Danmark (5)	Polen (18)
Estland (6)	Portugal (19)
Frankrike (7)	Rumänien (20)
Tyskland (8)	Slovakien (21)
Grekland (9)	Slovenien (22)
Ungern (10)	Spanien (23)
Island (11)	Turkiet (24)
Italien (12)	Storbritannien (25)
Lettland (13)	USA (26)

 PARTNERLÄNDER

Albanien (27)	Kirgizistan (37)
Armenien (28)	Moldavien (38)
Österrike (29)	Ryssland (39)
Azerbajdzjan (30)	Sverige (40)
Vitryssland (31)	Schweiz (41)
Kroatien (32)	Tadzjikistan (42)
Finland (33)	F.d. jugoslaviska republiken Makedonien* (43)
Georgien (34)	Turkmenistan (44)
Irland (35)	Ukraina (45)
Kazakstan (36)	Uzbekistan (46)

*Turkiet erkänner republiken Makedonien med dess konstitutionella namn.

Fredsfrämjande insatser

> Partnerländer står för betydande bidrag till ISAF (International Security Assistance Force) i Afghanistan

Partnerländerna har spelat en avgörande roll i de Nato-ledda fredsfrämjande insatserna på västra Balkan, och de står nu för betydande bidrag till Natos uppdrag i Afghanistan. Partnerländers deltagande i de här insatserna ökar säkerheten inom och utanför det euroatlantiska området. Det ger partnerländernas styrkor möjlighet att få praktisk erfarenhet av samarbete med de allierades styrkor i arbetet med att återställa stabilitet i krisområden. Det lättar även på bördan av det ökade antalet insatser som genomförs av alliansens medlemsländer. Dessutom understryker partnerländers medverkan i Nato-ledda insatser en bred internationell enighet vad gäller hjälp med krishantering och att förebygga ökad instabilitet.

Soldater från ett stort antal partnerländer har fått erfarenhet av att arbeta jämsides med Nato-soldater och lärt sig hur alliansen arbetar under komplexa och svåra förhållanden. Detta har, mer än någon annan enskild faktor, varit avgörande för att förbättra relationerna och öka förtroendet och förståelsen mellan militära styrkor, som fram till det kalla krigets slut bildade fientliga allianser som konfronterade varandra på en splittrad kontinent. I dag arbetar Nato- och partnerländer tillsammans på fältet för att möta 2000-talets utmaningar.

Afghanistan-uppdraget

Nato har lett ISAF (International Security Assistance Force) i Afghanistan sedan augusti 2003. Uppdraget som åligger den här styrkan med FN-mandat är att bistå de afghanska myndigheterna i deras arbete med att skapa fred och stabilitet i landet, som återhämtar sig från två decennier av inbördeskrig, och förhindra att det återigen används som en bas för terrorister.

Det ursprungliga mandatet begränsade ISAF:s insatser till Kabul och omgivande områden men har sedan dess utvidgats längre ut från huvudstaden under ett nytt FN-mandat. ISAF:s närvaro har gradvis utvidgats till den norra delen av landet genom införandet av PRT-grupper (Provincial Reconstruction Teams). De består av civil och militär personal som arbetar i området för att öka den centrala regeringens inflytande och underlätta utveckling och återuppbyggnad av landet. Förberedelser för att ytterligare utvidga uppdraget till områden väster om Kabul påbörjades hösten 2004. Dessutom sattes extra trupper in under åtta veckor som stöd för valprocessen i upptakten till och under presidentvalet som ägde rum i oktober 2004.

I september 2004 deltog tio partnerländer i ISAF och vissa bidrog med värdefulla specialstyrkor, till exempel militärpolis och minröjningspersonal. Partnerländer i Centralasien har dessutom varit behjälpliga beträffande logistiskt stöd till ISAF-styrkorna, eftersom utrustning måste transporteras genom flera partnerländer innan den når Afghanistan. De relationer som utvecklats genom Partnerskap för fred har gjort det möjligt för de allierade att träffa bilaterala avtal för transport av materiel genom de här staterna och basering av styrkor och utrustning på deras territorier. Några exempel: Tyskland och Uzbekistan har träffat ett formellt avtal beträffande användningen av militärflygfältet i Termez, nära gränsen till Afghanistan, för att säkerställa en luftbro till Kabul och de norra delarna av Afghanistan; ett avtal mellan Nederländerna och Kirgizistan tillåter nederländska F-16-stridsflygplan att användas med flygplatsen i Bisjkek som bas; Frankrike har ett liknande avtal med Tadzjikistan som gjort det möjligt att upprätta en logistisk knutpunkt i Dusjanbe. Beroende på den mångskiftande etniska sammansättningen av Afghanistans befolkning har flera centralasiatiska partnerländer också inflytande på viktiga lokala aktörer, som de kan använda i arbetet med att uppnå ISAF:s mål.

Just den typ av speciella insatser som partnerländer kan bidra med till ISAF:s arbete, ett uppdrag långt bortom Natos traditionella område, är en av orsakerna till att partnerskap är av så stor betydelse för alliansen.

Insatserna i på västra Balkan

Allt sedan alliansens allra första fredsfrämjande insats i Bosnien och Hercegovina har partnerländer varit en väsentlig del av de Nato-ledda fredsfrämjande insatserna på västra Balkan. Under årens lopp har partnerländer och andra länder som inte är anslutna till Nato bidragit med 10 procent av de trupper som deltagit i det Nato-ledda fredsfrämjande uppdraget i Bosnien och Hercegovina och 18 procent av de fredsbevarande trupperna som utgör KFOR (Kosovo Force).

Bosnien och Hercegovina

Trupper från 14 partnerländer deltog i IFOR (Implementation Force) som skickades till Bosnien och Hercegovina efter undertecknandet av Daytonavtalet den 14 december 1995. Med ett mandat från FN att genomföra de militära aspekterna av fredsavtalet var IFOR:s uppdrag att säkerställa att våldsamheterna upphörde; skilja på de väpnade styrkorna tillhörande det krigshärjade landets nyskapade entiteter (Federationen Bosnien-Hercegovina och Republika Srpska) och överföra territorier mellan de två territorierna.

IFOR ersattes av den mindre SFOR (Stabilisation Force) i december 1996. Förutom att förhindra nya våldsamheter och främja ett klimat där fredsprocessen kunde gå framåt utökades SFOR:s uppdrag till att ge stöd åt de civila aktörerna som deltog i det internationella samfundets arbete med att skapa en varaktig

> En svensk SFOR-soldat och hans hund söker efter nedgrävda minor.

fred i landet. De fredsfrämjande trupperna hjälpte flyktingar och tvångsflyttade att återvända till sina hem och bidrog till reformarbetet med de bosniska militära styrkorna. Allt eftersom den säkerhetsmässiga situationen gradvis förbättrades minskade den fredsfrämjande personalen i landet från de 60 000 personer som ursprungligen skickades till cirka 7 000 personer 2004.

Det Nato-ledda uppdraget i Bosnien och Hercegovina avslutades i december 2004 när ansvaret för att upprätthålla säkerheten överlämnades till en uppföljande EU-ledd mission. Framgångarna med SFOR:s uppdrag är ett bevis på värdet av att se fredsfrämjande arbete och återuppbyggnad i ett långsiktigt perspektiv. De är också ett synligt resultat av det tålmod och den ihärdighet som allierade och partnerländer har visat på västra Balkan under föregående decennium och som de nu fortsätter att visa beträffande Kosovo.

Avslutningen av SFOR har inte inneburit ett slut på Natos engagemang i Bosnien och Hercegovina. Nato har kvar sitt eget militära högkvarter i landet där fokus ligger på att hjälpa de bosniska myndigheterna med försvarsreformer och förberedelser för medlemskap i Partnerskap för fred. Det arbetar även med kontraterrorism, gripanden av misstänkta krigsförbrytare och insamling av underrättelseinformation.

Kosovo

En Nato-ledd fredsfrämjande styrka skickades till den serbiska provinsen i Kosovo, efter att de allierade under 78 dagar hade attackerat mål i Förbundsrepubliken Jugoslavien med flyg. Milosevic-regimen hade därmed tvingats att gå med på det internationella samfundets krav på ett tillbakadragande av serbiska styrkor från Kosovo för att få stopp på det våldsamma förtrycket av albaner och tillåtelse för flyktingar att återvända.

Det militärtekniska avtal som slöts mellan Nato och jugoslaviska befälhavare gjorde det möjligt att skicka KFOR (Kosovo Force) till provinsen i juni 1999 under ett FN-mandat. KFOR:s uppdrag är att förhindra nya våldsamheter, skapa en

säker livsmiljö och stödja det internationella humanitära arbetet och FN:s interimadministration i Kosovo (UNMIK).

Som mest ingick 43 000 personer i KFOR:s ursprungliga styrka. Genom en ständig reducering av styrkan har det antalet halverats. I oktober 2004 bestod styrkan av 18 000 personer från de flesta Nato-medlemsstaterna, nio partnerländer och två andra länder som inte är anslutna till Nato, nämligen Argentina och Marocko.

I nära samarbete med UNMIK medverkar KFOR till att bygga upp en säker miljö i Kosovo där ett demokratiskt samhälle kan utvecklas med internationell hjälp. Den civila återuppbyggnaden pågår och en viss grad av säkerhet och normalitet har återupprättats i området. Stora utmaningar återstår, något som utbrottet av våldsamheter mellan olika etniska grupper i mars 2004 visade, och det finns ett fortsatt behov av en betydande militär närvaro i Kosovo.

Samarbete

Ett av huvudmålen med Partnerskap för fred är att utveckla partnerländers styrkor så att de kan arbeta tillsammans med Nato-styrkor i fredsfrämjande aktiviteter (se även sid. 10-11). Bilaterala program och militära övningar hjälper partnerländer att utveckla styrkor med kapacitet att delta i fredsfrämjande aktiviteter sida vid sida med Nato-styrkor. Utbildning i engelska, så att trupperna kan kommunicera på samma språk, och utveckling av samverkansförmåga, är av avgörande vikt. I allt högre grad anpassar sig partnerländers militära styrkor till alliansens operativa normer, vilket ger större effektivitet i fält. De anammar även procedurer och system som är kompatibla med dem som används av Nato. Här spelar Konceptet för operativ förmåga (OCC) en viktig roll. Cellen för partnerskapssamordning, som upprättades vid SHAPE 1994, stödjer Natos strategiska kommandon i samordningen av PFF-utbildning.

När partnerländer och andra länder som inte är anslutna till Nato deltar i Nato-ledda insatser sker det i enlighet med riktlinjerna i det Politisk-militära ramverket. Det underlättas av det internationella koordineringscentret som upprättades vid SHAPE i oktober 1995 för att ge alla länder som inte är anslutna till Nato, men bidrar med trupper i Nato-ledda insatser, möjlighet att hålla informations- och planeringsmöten. Enskilda staters deltagande är underkastade ekonomiska och tekniska avtal som träffas mellan varje land som bidrar med trupper och Nato när de föreslagna bidragen till den aktuella insatsen har utvärderats. Varje partnerland ansvarar för att skicka sina trupper och tillhandahålla det stöd som krävs för att de ska fungera effektivt. I vissa fall kan Nato-medlemsländer tillhandahålla stöd på bilateral basis.

De flesta av de icke-Nato-anslutna länder som bidrar med trupper i Nato-ledda fredsfrämjande insatser är anslutna till PFF-programmet, men flera av de länder som bidrar med trupper tillhör andra kontinenter och vissa har ingen formell relation med alliansen. I Sydamerika har

Argentina bidragit med fredsbevarande styrkor till både SFOR och KFOR, och även Chile har bidragit till SFOR. Bland de länder som deltar i Medelhavsdialogen har Jordanien och Marocko bidragit med fredsbevarande styrkor till SFOR och KFOR, och egyptiska fredsbevarande styrkor har tjänstgjort i Nato-ledda styrkor i Bosnien och Hercegovina. Ett annat arabiskt land, Förenade Arabemiraten, har även bidragit med en stor styrka till KFOR. I Sydostasien har Malaysia bidragit till både IFOR och SFOR. Som en del av utbytesprogrammen med Storbritannien skickade Australien och Nya Zeeland soldater att tjänstgöra i de fredsfrämjande operationerna på västra Balkan. En mindre nyzeeländsk trupp ingår även i ISAF.

Ryska fredsfrämjande styrkor

Ryssland var det land som, fram till dess utträde ur SFOR och KFOR sommaren 2003, hade det största truppbidraget av de länder som inte var anslutna till Nato, till de fredsfrämjande styrkorna på västra Balkan. Där tjänstgjorde ryska soldater sida vid sida med soldater från allierade länder och andra partnerländer för att stödja det internationella samfundets arbete med att bygga upp långvarig säkerhet och stabilitet i området.

Ryska fredsbevarande soldater skickades först till Bosnien och Hercegovina i januari 1996 där de ingick i en multinationell brigad i den norra delen och utförde dagliga patrulleringar och säkerhetskontroller, hjälpte till med återuppbyggnad och bidrog till humanitära insatser. Ryssland har spelat en avgörande diplomatisk roll i säkerställandet av ett slut på Kosovo-konflikten, trots oenighet beträffande Natos flygattacker 1999. De trupper som skickades till Kosovo i juni 1999 utgjorde en del av de multinationella brigaderna i den östra, norra och södra delen av provinsen och hjälpte till med att sköta flygfältet i Pristina och tillhandahålla medicinska resurser och tjänster.

Försvarsreform

I och med det kalla krigets slut försvann hotet om en östvästlig konfrontation. Stora arméer och enorma förråd av vapen och försvarsmateriel behövdes inte längre. Många såg fram emot att de minskade försvarsutgifterna skulle ge utdelning, men det är varken billigt eller enkelt att genomföra försvarsreformer. Dessutom stod Nato- och partnerländer snart inför nya säkerhetsmässiga utmaningar och måste anpassa sina väpnade styrkor till en förändrad säkerhetsmiljö, vilket ofrånkomligen skulle få ekonomiska konsekvenser.

Natos medlemsländer har gradvis minskat nivåerna för militär personal, utrustning och baser och omstrukturerat sina styrkor så att de är bättre anpassade för att hantera försvarsbehoven i dagens samhälle. Många partnerländer har precis kommit igång med den här långa och svåra processen, ofta med knappa resurser och begränsad erfarenhet. De står inför den svåra uppgiften att strukturera och utbilda om de militära styrkor som utgjorde en del av en kraftigt militariserad miljö och som inte längre är ekonomiskt försvarbara eller lämpliga i en värld i demokratisk omvandling. Vad gäller omstruktureringen av de väpnade styrkorna är det viktigt att prioritera utveckling av förmågor som gör att de på ett effektivt sätt kan bidra till krishantering och fredsfrämjande insatser i det euroatlantiska området. En annan viktig aspekt av försvarsreformer är att säkerställa att konsekvenserna av dem hanteras på lämpligt sätt.

En av de viktigaste insatserna inom Partnerskap för fred har varit planerings- och översynsprocessen (PARP, *se sid. 11*). PARP:s målsättnings- och granskningsmekanismer, kompletterade med program som utvecklats bilateralt mellan Nato och enskilda partnerländer, gör det möjligt för Nato-länder och partnerländer i Västeuropa att utbyta erfarenheter och bistå i hanteringen av de omfattande konceptuella och praktiska problem som försvarsreformer medför.

Främja omfattande försvarsreform

Skapa effektiva institutioner

Effektiva statliga försvarsinstitutioner som står under civil och demokratisk kontroll är grundläggande inslag i arbetet med att säkra stabilitet i det euroatlantiska området och nödvändiga för internationellt säkerhetsmässigt samarbete. Som ett erkännande av detta introducerades en ny handlingsplan inom partnerskapet för utveckling av försvarsinstitutioner (Partnership Action Plan on Defence Institution Building) vid toppmötet i Istanbul i juni 2004. Den godkändes av stats- och regeringschefer i EAPR-länderna.

Syftet med denna nya mekanism är att ge stöd för partnerländers initiativ till och fortsatta arbete med reformer och omstrukturering av försvarsinstitutioner för att tillgodose såväl inhemska behov som internationella åtaganden. Den nya handlingsplanen tydliggör de gemensamma målen för partnerskapsarbetet inom det här området, underlättar utbyte av relevanta erfarenheter och är till hjälp för att anpassa och ange fokus för bilaterala hjälpprogram för försvar och säkerhet.

Exempel på mål för handlingsplanen: effektiva och transparenta arrangemang för den demokratiska kontrollen av försvarsaktiviteter; civilt deltagande i utveckling av försvars- och säkerhetspolicy; effektiv och öppen juridisk kontroll av försvarssektorn; förbättrad bedömning av säkerhetsrisker och nationella försvarsbehov, i kombination med utveckling och underhåll av en kostnadseffektiv och samordningsbar kompetens; optimerad hantering av försvarsdepartement och andra organ med styrkestrukturer som är kopplade till dem; efterlevnad av internationella normer och rutiner inom försvarssektorn, även beträffande exportkontroll; effektiva och transparenta ekonomiska och planerings- och resursfördelningsmässiga procedurer inom försvarsområdet; effektiv hantering av såväl försvarsrelaterade utgifter som de socioekonomiska konsekvenserna av försvarsomstrukturering; effektiva och öppna personalstrukturer och rutiner inom försvarsstyrkorna; effektivt internationellt

samarbete och goda relationer med grannländer i försvars- och säkerhetsrelaterade frågor.

Vid genomförandet av handlingsplanen kommer befintliga EAPR- och PFF-verktyg och mekanismer att utnyttjas till fullo. Planerings- och översynsprocessen (PARP) inom PFF kommer att fungera som ett huvudinstrument vad gäller genomförandet av handlingsplanens mål och anpassas så att den uppfyller denna funktion. Det krävs ett samförstånd kring standarder och begrepp vad gäller försvar, försvarsadministration och försvarsreformer för att handlingsplanen ska kunna genomföras på ett effektivt sätt. Det krävs stora utbildningsinvesteringar och ökade ansträngningar att dela relevant kompetens och erfarenhet mellan allierade och partnerländer för att uppnå denna "konceptuella" samordningsförmåga.

Fallstudie: Ukraina

Det samarbetsprogram för försvarsreformer som Nato har utvecklat tillsammans med Ukraina är mer omfattande än något annat program som utvecklats med partnerländer. Det visar den stora mängd samarbetsaktiviteter som är tillgängliga för partnerländer inom det området.

När Ukraina utlyste sin självständighet 1991 ärvde landet delar av den militära strukturen och de väpnade styrkorna från före detta Sovjetunionen. Ukraina har bett Nato om stöd att omvandla sitt arv från det kalla kriget till en mindre, modern och mer effektiv styrka som tillgodoser landets nya säkerhetsmässiga behov och som kan användas i Ukrainas nya roll som aktivt medverkande part vad gäller att skapa stabilitet och säkerhet i

Europa. I det här arbetet ligger Natos fokus på att stärka den demokratiska och civila kontrollen av Ukrainas väpnade styrkor och förbättra deras samverkansförmåga med Natos styrkor.

När Ukraina anslöt sig till Partnerskap för fred 1994 fick landet genom den ökade kontakten och samarbetet med Nato möjlighet att i stor omfattning få råd och praktisk hjälp. Samarbetet intensifierades när Stadgan om det distinkta partnerskapet mellan Nato och Ukraina undertecknades 1997. Ett år senare upprättades Joint Working Group on Defence Reform (JWGDR) för att underlätta konsultationer och praktiskt samarbete kring frågor rörande reformen av försvars- och säkerhetssektorena. I april 1999 upprättades ett Nato-förbindelsekontor i Kiev för att ge stöd för reformarbetet.

Ukrainas deltagande i Partnerskap för fred har främjat reformarbetet och strävan att förbättra landets samverkansförmåga. Planerings- och översynsprocessen har haft en särskilt betydelsefull funktion då den har åskådliggjort viktiga behov vad gäller försvarsplanering. Ett avgörande element har varit det stöd och de råd Ukraina fått beträffande de tekniska aspekterna av genomförandet av en försvarsöversyn. Det har varit till hjälp för Ukraina att skapa en försvarsreformsplan. En sådan försvarsöversyn är en komplex, objektiv analytisk process vars mål är att åskådliggöra ett lands försvarsrelaterade behov baserat på landets nationella säkerhetspolicy. De här behoven balanseras mot tillgängliga resurser, och förslag utarbetas på styrkor och kompetenser som ger det bästa

> Ordföranden i Natos militärkommitté (mitten) besöker Kiev, Ukraina, i februari 2004 för att göra en översyn av framsteg inom militärt samarbete och försvarsreform.

värdet för skattebetalarnas pengar. Resultatet av en översyn är det konceptuella ramverket för vidare reformer som, per definition, kommer att kräva fortsatt arbete under en längre tidsperiod.

Andra viktiga aspekter av samarbetet är att hjälpa Ukraina utveckla ett nytt säkerhetskoncept och en ny militär doktrin, mer effektiv och öppen försvarsbudgetering och -planering samt starkare civilmilitära relationer, bland annat ett stärkande av de civilas roll i de ukrainska försvarsstrukturerna. Stöd till Ukrainas omstrukturerings- och omvandlingsarbete ges även i form av strukturerade råd om militär rationalisering och omvandling, professionalisering av de väpnade styrkorna och bildande av snabbinsatsstyrkor. Aktiviteterna är inte begränsade till de väpnade styrkorna och försvarsministeriet utan inbegriper även stöd till ukrainska gränsvakter och -trupper som är kopplade till inrikesministeriet.

Utbildning är ett huvudelement i försvarets omvandlingsprocess. Högre ukrainska officerare deltar regelbundet i kurser som hålls för partnerländer vid Nato Defense College i Rom, Italien, och Nato School at Oberammergau, Tyskland. Militär personal får också praktisk erfarenhet av att arbeta med styrkor från Nato-länder och andra partnerländer genom att delta i en mängd olika aktiviteter och militära övningar.

I syfte att hjälpa Ukraina att hantera konsekvenserna av försvarsreformen har Nato finansierat och genomfört språk- och administrationskurser i samarbete med Ukrainas nationella koordinationscenter som ansvarar för reintegration av friställd militär personal till det civila livet. Dessutom överfördes hjälp från enskilda allierade länder för demilitariseringsprojekt via PFF:s Trust Fund-mekanism (se *sid. 28*).

Hantera konsekvenserna av försvarsreform

När försvarsreformer sätts i verket är det nödvändigt att lämpliga åtgärder vidtas från början för att hantera konsekvenserna av reformerna och minska eventuella negativa bieffekter. Militär personal som förlorar sina jobb behöver hjälp med att reintegreras till civilt liv. Nedläggning av militärbaser kan få stora

konsekvenser för lokala samhällen och ekonomier, vilket kräver planer för hur berörda anläggningar ska användas. Förråd av försvarsmateriel eller vapen som är gamla eller överflödiga utgör allvarliga säkerhetsrisker och är en miljöfara, och måste oskadliggöras på ett säkert sätt.

Nato har tagit ett antal initiativ för att tillhandahålla råd och expertis till partnerländer inom dessa områden. Nato kan endast erbjuda begränsad finansiering av projekt och program men strävar efter att säkra ytterligare finansiering genom arbete och utbyte av information med andra internationella institutioner, privata organisationer och enskilda länder som är villiga att erbjuda bilateral hjälp.

Omskolning av soldater

Över fem miljoner personer har friställts från väpnade styrkor i partnerländer sedan det kalla krigets slut. Det finns ett akut behov av möjligheter till omskolning och alternativ anställning. I början av 2000 erbjöd sig Nato att hjälpa partnerländer i deras arbete med att omskola militärpersonal och underlätta deras återanpassning till civilt liv.

En Nato-grupp med experter bildades för att tillhandahålla nationella myndigheter råd, analys och riktlinjer beträffande principer och program för omskolning av militärpersonal. Exempel på aktiviteter där Nato medverkar är språkutbildning, upprättande av omskolningscenter och rådgivning till militärpersonal som står inför att friställas om hur de kan hitta arbete eller starta företag.

I Sydosteuropa, där uppskattningsvis 3 000 militärbaser kommer att läggas ned och cirka 175 000 personer kommer att förlora sina arbeten under perioden fram till 2010, är intresset för sådana program stort. Rumänien och Bulgarien – som då fortfarande var partnerländer – blev de första länderna som tog emot den här typen av hjälp. År 2004 hade cirka 20 000 officerare i varje land deltagit i omskolningsprogram. Albanien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien* och Serbien och Montenegro undersöker möjligheterna till samarbete med Nato inom det här området. Dessutom stöder Nato omskolningsinitiativ i Ryssland och Ukraina.

Stöd för friställd personal

Nato-Rysslandscentret för omskolning av övertalig militär personal har varit verksamt sedan mars 2002 och hjälper till med att hantera de sociala aspekterna av nedskärningar av den ryska militären genom att ge friställd militärpersonal i hela Ryssland hjälp med omskolning och återanpassning till civilt liv. Centret är baserat i Moskva och utökade sina aktiviteter till andra områden 2003 genom att upprätta lokalkontor i Jaroslavl, St Petersburg, Tjita, Perm, Kaliningrad och Rostov-na-Donu.

Centret har skapat webbplatser med praktisk information om såväl omskolning och anställningsmöjligheter som råd om hur man startar småföretag. Det erbjuder även direkta utbildningskurser, utbildar omplaceringsspecialister och organiserar konferenser för utbyte av information om de här frågorna. Redan under de första 18 månadernas verksamhet utbildades 210 utbildare, som nu är engagerade i omplaceringsaktiviteter. Dessutom hade cirka 200 studenter påbörjat utbildning inom till exempel datorfärdighet, administration och bokföring.

Omvandling av militärbaser

I samband med ett Nato-initiativ för omvandling av militärbaser i Sydosteuropa ger en Nato-grupp med experter råd och rekommendationer för att hjälpa nationella myndigheter hitta möjligheter till produktiv användning av militärbaser som ska omvandlas till civila anläggningar. Syftet med initiativet är även att främja regionalt samarbete och utbyte av information mellan deltagande länder, av vilka flera är partnerländer och två är nya Nato-medlemmar: Albanien, Bulgarien, Kroatien, Moldavien, Rumänien, Serbien och Montenegro och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien*.

I ett antal pilotprojekt utvecklas en strategi för stängning av militärbaser och omstrukturering av berörda platser. Två av huvudprioriteringarna är att säkerställa miljömässig sanering och se till att nya arbetstillfällen skapas och lokala ekonomier diversifieras i områden där militärbaserna är den enda stora arbetsgivaren. Vissa baser omvandlas till exempel till bostäder, utbildningsinrättningar, hälsovårdscentraler, fängelser och parker eller naturskyddsområden.

Destruktion av minor, försvarsmateriel och vapen

Frivilligfonderna (Trust Funds) inom PFF (*se rutan, sid. 28*) kan användas av partnerländer till att destruera överskottsörråd av personminor, försvarsmateriel och lätta vapen på ett säkert sätt. Skräddarsydda projekt utvecklas tillsammans med enskilda länder för att säkerställa att destruktionsprocessen är säker, miljövänlig och i enlighet med internationella standarder. Där det är möjligt är målsättningen för projekten att använda lokala resurser och hjälpmedel i syfte att minska processkostnaderna och utbilda lokal personal i destruktionsprocessen, skapa jobb och lära ut nya färdigheter.

Tack vare den här typen av projekt hade i början av 2005 cirka 1,6 miljoner personminor destruerats i Albanien; 12 000 landminor och 7 000 ton överskottsörråd av försvarsmateriel och raketbränsle destruerats i Moldavien; 400 000 personminor avlägsnats i Ukraina; 1 200 landminor destruerats i Tadzjikistan och över 300 missiler desarmerats i Georgien. Fler demilitariseringsprojekt är planerade för Albanien, Azerbajdzjan, Vitryssland, Serbien och Montenegro och Ukraina.

FRIVILLIGFONDERNA (TRUST FUNDS) INOM PARTNERSKAP FÖR FRED

PFF:s Trust Fund-policy upprättades ursprungligen i september 2000 som en mekanism som skulle vara till hjälp för partnerländer att destruera beredskapslager av personminor på ett säkert sätt. På så sätt syftade den till att ge stöd till medverkande länder att genomföra Ottawa-konventionen om förbud mot användning, lagring, framställning och transport av personminor och om destruktion av dem.

Efter flera lyckade minröjningsprojekt har räckvidden för Trust Fund-mekanismen utökats genom andra demilitariseringsprojekt som har till syfte att destruera försvarsmateriel och lätta vapen. Nyligen har användningen av frivilligfonden breddats till att ge stöd till partnerländer i hanteringen av konsekvenserna av försvarsreformer via initiativ som omskolning och omvandling av militärbaser. Frivilligfonder kan även upprättas till förmån för länder som deltar i Medelhavsdialogen.

Inom fonden arbetar Nato-medlemmar tillsammans med enskilda partnerländer med att identifiera och genomföra specifika projekt. I varje enskilt fall går ett Nato- eller partnerland i spetsen vad gäller sponsring och utveckling av projektförslaget och identifiering av möjliga medverkande. Det partnerland som direkt gagnas av projektet förväntas ta aktiv del i arbetet och ge så stort stöd till projektet som landets resurser tillåter. Nato-expertter erbjuder råd och vägledning.

Projekten finansieras av Nato-medlemmar och partnerländer på frivillig basis. Bidrag kan även göras i form av utrustning eller andra bidrag av motsvarande värde. I många fall fungerar NAMSA (NATO Maintenance and Supply Agency), som är baserat i Luxemburg, som det verkställande organet för projekt och ansvarar för genomförandet av tekniska och finansiella aspekter.

Mer information: www.nato.int/pfp/trust-fund.htm

Destruktion av missiler

Cirka 300 gamla luftvärnsmissiler har destruerats i Georgien tack vare ett frivilligfundsprojekt inom PFF som slutfördes i början av 2005. Missiler som lagrades i Ponichala- och Chaladid-baserna desarmerades, stridsspetsarna togs bort och sedan transporterades de till en annan plats där de utlöstes under kontrollerade former.

Projektet bidrog avsevärt till ökad säkerhet i de områden där missilerna lagrades och förhindrade även miljöföroreningar som de här vapnen kunde ha orsakat.

Katastrofberedskap och -insatser

Katastrofer, orsakade av människor eller naturen, kan inträffa när som helst, och alla länder måste vara förberedda på att hantera följderna av en katastrof. En krissituation för civilbefolkningen kan även utgöra en säkerhets- och stabilitetsrisk. Även om alla länder ansvarar för att hantera krissituationer som inträffar på det egna territoriet och ta hand om sina drabbade kan en katastrof vara så omfattande och långdragen att det drabbade landet inte har kapacitet att hantera den, och den kan därför ge efterverkningar långt utanför landets gränser. Internationellt samarbete med rutiner för hantering av krissituationer och bättre beredskap är därför av största vikt.

Samarbete med avseende på beredskap och insatser vid katastrofer, vilket benämns civil beredskapsplanering CEP (civil emergency planning) inom Nato, har ägt rum mellan Nato-länder i flera år. På 1990-talet utökades samarbetet till att inbegripa partnerländer, och det utgör nu den största icke-militära komponenten i Partnerskap för freds aktiviteter. Baserat på ett ryskt förslag upprättades EADRCC (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre) 1998 för att samordna insatser bland EAPR-länder vid katastrofer som inträffar i det euroatlantiska området.

> Rödahalvmånearbetare deltar i en Partnerskap för fred-insats.

Främja effektiv samordning

Samordning av transportmedel, medicinska resurser, kommunikationer, katastrofberedskap och andra civila resurser krävs för att insatser vid katastrofer ska vara effektiva. Alla länder ansvarar för att det finns planer på nationell nivå för hantering av krissituationer. Med tanke på de potentiella gränsöverskridande verkningarna vid vissa katastrofer och nödvändigheten av att kunna göra effektiva insatser vid behov av internationell hjälp är det ofrånkomligt med samarbete och planering på internationell nivå.

Samarbete mellan Nato och partnerländer vid civil beredskapsplanering inbegriper till exempel seminarier, workshopar, övningar och utbildningar där civil och militär personal sammanförs från olika nivåer av lokala, regionala och nationella myndigheter. Även andra internationella organisationer, till exempel OCHA (FN:s kontor för humanitära frågor) och UNHCR (FN:s flyktingkommissariat), Internationella atomenergiorganet (IAEA) och EU, är viktiga medverkande, liksom privata hjälporganisationer.

Tack vare utvecklingen av beredskapsplanering, lämpliga procedurer och nödvändig utrustning samt gemensam utbildning och övning har Nato- och partnerländer kunnat samordna hjälp på ett effektivt sätt, via EADRCC, vid flera naturkatastrofsinsatser. Sådana insatser har gjorts till exempel vid översvämningar i Albanien, Azerbajdzjan, Tjeckien, Ungern, Rumänien och Ukraina; jordbävningar i Turkiet; skogsbränder i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien* och Portugal; extrema väderförhållanden i Moldavien och Ukraina.

Bistånd vid översvämningar

Västra Ukraina har upplevt tretton stora översvämningar under det senaste århundradet. Nato- och partnerländer bistod Ukraina efter allvarliga översvämningar 1995, 1998 och 2001.

Enligt ett MoU (Memorandum of Understanding) om kunskap om civil beredskapsplanering och katastrofberedskap har sedan 1997 ett omfattande program för samarbete i det här området lett till direkta praktiska fördelar för den ukrainska befolkningen. Ett huvudsyfte har varit att hjälpa Ukraina, vars västra delar ofta är utsatta för översvämningar, att bättre förbereda sig för sådana krissituationer och hantera konsekvenserna av dem på ett effektivare sätt. PFF-ledda insatser, inklusive en i Transkarpatien i september 2000, bidrar till att testa katastrofhjälpsrutiner, till exempel flygspaning, evakuering av drabbade och installation av utrustning för vattenrening. I ett pilotprojekt, som avslutades 2001, samarbetade mer än 40 experter på översvämningar och krissituationer från tolv olika länder för att utveckla praktiska rekommendationer för ett effektivt varnings- och insatssystem vid översvämningar i floden Tizas avrinningsområde.

EURO-ATLANTIC DISASTER RESPONSE COORDINATION CENTRE

I juni 1998 upprättades Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre (EADRCC) vid Natos högkvarter, baserat på ett förslag från Ryssland. Centret som är verksamt dygnet runt fungerar som centrum för informationsutbyte och samordnar Nato- och partnerländers insatser till katastrofer i det euroatlantiska området. Det organiserar större civila beredskapsövningar där man tränar insatser vid simulerade naturkatastrofer eller katastrofer orsakade av människor och hantering av konsekvenser av terrorhandlingar där kemiska, biologiska eller radiologiska vapen använts.

Centret har ett nära samarbete med internationella organ som har en ledande roll i insatser vid internationella katastrofer och hantering av katastrofkonsekvenser – OCHA (FN:s kontor för

humanitära frågor) och Organisationen för förbud mot kemiska vapen – och andra organisationer.

Länder uppmuntras att utveckla bilaterala eller multilaterala arrangemang för hantering av olika frågor, till exempel visumregler, gränskontroller, transitavtal, tullklarering och personalstatus. Tack vare sådana åtgärder är det möjligt att undvika byråkratiska dröjsmål när förnödenheter och hjälppersonal skickas till katastrofområden. En euroatlantisk enhet för katastrofberedskap har även arbetats fram. Den består av olika nationella element som länder kan ställa till förfogande med kort varsel när en katastrof inträffar.

Mer information: www.nato.int/eadrcc/home.htm

Flyktinghjälp

Trots att EADRCC ursprungligen upprättades för att hantera naturkatastrofer och teknikrelaterade krissituationer hjälpte centret först till med att organisera en hjälpinsats för flyktingar när den internationella oron över den växande humanitära krisen i och runt Kosovo stegrades under 1998. Vid årets slut hade den öppna konflikten mellan serbisk militär och polisstyrkor och kosovoalbanska styrkor lett till många albanska offer och tvingat fler än 300 000 albaner från deras hem.

EADRCC blev inblandat direkt efter att det upprättades i början av juni 1998 när UNHCR bad om hjälp med att transportera 165 ton förnödenheter till nödställda flyktingar i Albanien. Under de följande månaderna, allt eftersom krisen utvecklades, byggde EADRCC och UNHCR upp en grund för effektivt samarbete. EADRCC-personal reste även ett flertal gånger till området för att få bättre kännedom om situationen. Det här grundarbetet gjorde det möjligt att intensifiera och bredda hjälpinsatsen när krisen eskalerade under våren 1999 i och med de allierades flygattacker och de serbiska styrkornas fördrivning av hundratusentals etniska albaner.

EADRCC fungerade som centrum för informationsutbyte mellan EAPR-länder och hjälpte till med att samordna insatser vid begäran om hjälp. Förnödenheter och andra hjälpartiklar, till exempel vårdartiklar och medicinsk utrustning, skor och kläder, telekommunikationsutrustning och tält för över 20 000 människor, skickades. EADRCC distribuerade också hjälp till området från ej Nato-anslutna länder, till exempel Israel, som tillhandahöll ett fullt utrustat fältsjukhus med personal, och Förenade Arabemiraten, som hjälpte till med att återställa Kukës-flygplatsen i nordöstra Albanien.

> Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre (EADRCC) medverkade i flyktinghjälpsinsatser under Kosovo-krisen.

Flygplan, helikoptrar, grupper för fraktgodshantering och logistisk rådgivning tillhandahölls för att hjälpa till med transport och distribution av hjälp. EADRCC spelade även en viktig roll i samordningen av prioriterade humanitära flygningar genom att sammanföra huvudaktörer inom flygledningsområdet så att lämpliga procedurer kunde utvecklas och genom att arrangera att flygledningsexperter tillsattes i FN:s flygsamordningscell.

EADRCC fungerade även som samtalspartner med andra Nato- och icke-Nato-organ som ombud för de två länder som mest påverkades av krisen, Albanien och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien*, genom att framföra och förklara specifika frågor. En sådan fråga var det akuta behovet av att upprätta mekanismer för evakuering till tredje land, vilket skulle fungera som en humanitär säkerhetsventil, när flyktingkrisen förvärrades.

Skapa beredskap inför terrorattacker

Händelserna den 11 september 2001 gjorde världen medveten om nödvändigheten av att tillsammans skapa beredskap inför möjliga terrorattacker riktade mot civilbefolkning med kemiska, biologiska eller radiologiska vapen eller kärnvapen. Partnerskapets handlingsplan mot terrorism (se sid. 15) uppmuntrar ömsesidigt informationsutbyte och medverkan i civil beredskapsplanering för att bedöma risker och minska civilbefolkningens sårbarhet mot terrorism och massförstörelsevapen.

En handlingsplan för civil beredskapsplanering har utarbetats för att hjälpa nationella myndigheter att förbättra civil beredskap inför möjliga terrorattacker med kemiska, biologiska eller radiologiska vapen eller kärnvapen. Nato och dess partnerländer har förberett och uppdaterar kontinuerligt en inventering av de nationella kapaciteter som skulle vara tillgängliga vid en sådan attack. Exempel på sådana är allt från vårdinsatser till spårande av radiologisk strålning till identifikation av laboratorier till flygevakuering med medicinsk kompetens. Förråd med den viktigaste utrustningen utvecklas. Arbete med förbättring av gränskontrollrutiner syftar till att hjälp ska nå fram så snabbt som möjligt i krissituationer.

Minimistandarder utvecklas för utbildning, planering och utrustning. Fältövningar organiseras regelbundet inom ramverket för Partnerskap för fred för att länder ska kunna samarbeta så effektivt som möjligt med insatser vid terrorattacker och hantera konsekvenserna av dem. Det gäller specifikt förbättring av samordningsförmågan inom och mellan de olika grupper som skulle hantera medicinska frågor, första hjälpen-insatser och sanering och upprensning. En annan viktig fråga som behandlas är hur allmän information hanteras på bästa sätt i sådana påfrestande krissituationer.

Övning med "smutsig bomb"

En övning med simulering av en internationell insats vid en terrorattack där en "smutsig bomb" (en radiologisk spridningsenhet) användes hölls i oktober 2003 i Pitești, Rumänien (som var partnerland vid den tidpunkten). Övningen hade cirka 1 300 rumänska och 350 internationella deltagare.

Säkerhet, vetenskap och miljö

I enlighet med två separata Nato-program träffas vetenskapsmän och experter från Nato- och partnerländer regelbundet för att arbeta med frågor av gemensamt intresse. Samarbete är en tradition bland vetenskapsmän och en förutsättning för vetenskapliga framsteg. De nätverk som bildas uppfyller även det politiska målet att skapa förståelse och förtroende mellan samhällsgrupper med olika kulturer och traditioner.

Natos vetenskapliga kommittés Security Through Science-program (säkerhet genom vetenskap) syftar till att bidra till säkerhet, stabilitet och solidaritet mellan länder genom att ta sig an problemlösning på ett vetenskapligt sätt. Det stöder samarbete, arbete i nätverk och kapacitetsutveckling bland vetenskapsmän i Nato- och partnerländer och länder som deltar i Medelhavsdialogen. I Security Through Science-programmet ges i första hand stöd till samarbete inom forskningsområden relaterade till försvar mot terrorism och hantering av andra säkerhetshot. Ett annat mål är att främja ömsesidigt utbyte och överföring av teknik som underlättar för partnerländer att hantera specifika prioriterade frågor.

I det program som leds av CCMS (Committee on the Challenges of Modern Society) hanteras miljö- och samhällsproblem genom att nationella organ sammanförs för att samarbeta i både kort- och långsiktiga studier inom de områdena. Det är ett unikt forum för utbyte av kunskap och erfarenheter rörande teknik-, vetenskaps- och policyaspekter av samhälls- och miljörelaterade frågor i Nato- och partnerländer, i både den civila och militära sektorn. Riktlinjerna för arbetet styrs av ett antal säkerhetsrelaterade huvudmål.

Tillämpa vetenskap på säkerhetsfrågor

Försvar mot terrorism

Kampen mot terrorism har fått högsta prioritet för både allierade och partnerländer. Nato stöder vetenskaplig forskning inom utveckling av effektiva metoder för att upptäcka kemiska, biologiska och radiologiska vapen och kärnvapen och -ämnen och förbättra fysiskt skydd mot dem. Stöd ges även till forskning som syftar till att utveckla förbättrade möjligheter till oskadliggörande av sådana vapen på ett säkert sätt, sanering och medicinska insatser inklusive kemi- och vaccinteknik.

Workshopar och seminarier organiseras där vetenskapsmän samlas för att granska olika viktiga frågor, till exempel hur sårbarheten i nödvändig infrastruktur (inklusive energi-, kommunikations-, transportsystem och livsuppehållande system) kan minskas; skydd mot ekoterrorism och cyberterrorism; förbättrad gränskontroll; kampen mot människohandel; utveckling av effektivare metoder för upptäckt av sprängladdningar.

Mer grundläggande frågor – till exempel orsakerna till terrorism, sociala och psykologiska konsekvenser av terrorism och hur människors motståndskraft vid terrorhot kan förbättras – undersöks också i avsikt att utveckla policyrekommendationer.

Bekämpa andra säkerhetshot

Det finns andra källor till potentiella hot mot säkerhet och stabilitet som, även om de inte ter sig lika uppenbart farliga, kan leda till regionala eller gränsöverskridande konflikter. Ett par exempel är knappheten på ej förnyelsebara resurser och miljöpåverkan, till exempel ökenspridning, markerosion och förorening av gemensamma vattenleder. Det krävs ofta både vetenskaplig kompetens och multilaterala åtgärder för att lösa den typen av problem. I syfte att tillgodose detta

behov stöder Nato projekt och studier som främjar vetenskaplig bästa praxis och inbegriper berörda länder.

Världen skulle också vara tryggare om det var möjligt att förutsäga naturkatastrofer, minska effekterna av dem eller, ännu hellre, förhindra dem. Detta är en huvudfråga för många partnerländer. Nato har genomfört ett antal projekt där syftet var att minska påverkan av stora jordbävningar vad gäller förluster i människoliv, materiella skador och ekonomisk och social förödelse. Inom sådana projekt görs till exempel undersökningar av möjligheter att öka byggnaders motståndskraft vid jordbävningar eller insamling av seismologiska och geologiska data om ett område för att utveckla kartor för seismisk risk, vilket är till hjälp för stadsplanerare att avgöra vilken typ av byggnader som kan byggas på olika platser. Projekt för utveckling av effektivare varningssystem och översvämnings- och flodvågshanteringsystem står också under utveckling.

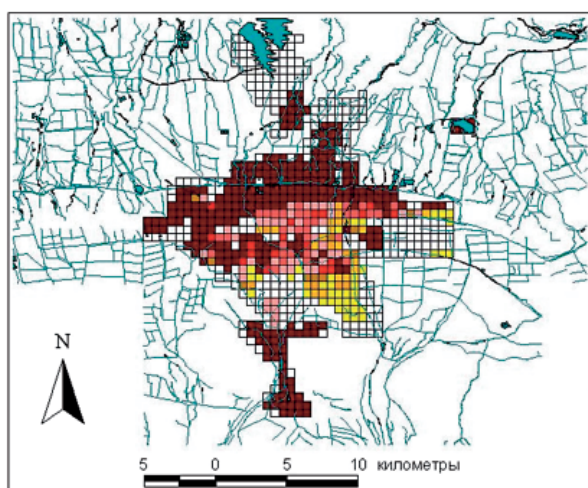
En viktig del av det moderna samhället är att människor har tillgång till säker mat och pålitlig information. Därför är studier av hur de tillgångarna kan säkerställas en viktig del av strävandena att göra världen tryggare.

MILJÖ OCH SÄKERHET

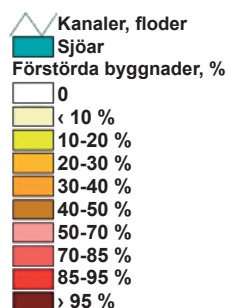
Miljöproblems gränsöverskridande egenskaper har föranlett det internationella samfundet att ta en aktiv roll vad gäller initiativ till miljöskyddsprojekt för att främja inte bara social och ekonomisk utveckling utan även säkerhet och stabilitet. Sådana projekt står i fokus i CCMS-programmet (Committee on the Challenges of Modern Society) och utgör en viktig del av Security Through Science-programmet.

Ett viktigt steg i arbetet med att åskådliggöra länken mellan miljöfrågor och säkerhet och stabilitet togs 2002 med det gemensamma ENVSEC-initiativet (Environment and Security) av organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, FN:s miljöprogram och FN:s utvecklingsprogram. Initiativet fokuserar på sårbara områden, till exempel balkanländerna, Kaukasus och Centralasien.

Eftersom Security Through Science- och CCMS-programmen arbetar med att främja säkerhet genom vetenskapligt och miljömässigt samarbete med partnerländer i de här områdena är de nu kopplade till ENVSEC. Aktiviteter samordnas, utbyte av information sker och resultat delges berörda myndigheter i områdena. Detta leder till att olika aktiviteter får mycket större effekt.

Jordbävningssrelaterade skador för alla typer av bostäder i Biskek

Bistånd vid jordbävningar

Jordbävningar utgör ett stort hot i tätbefolkade områden i Centralasien. I ett Nato-sponsrat projekt hjälper turkiska jordbävningssforskare kollegor i Uzbekistan

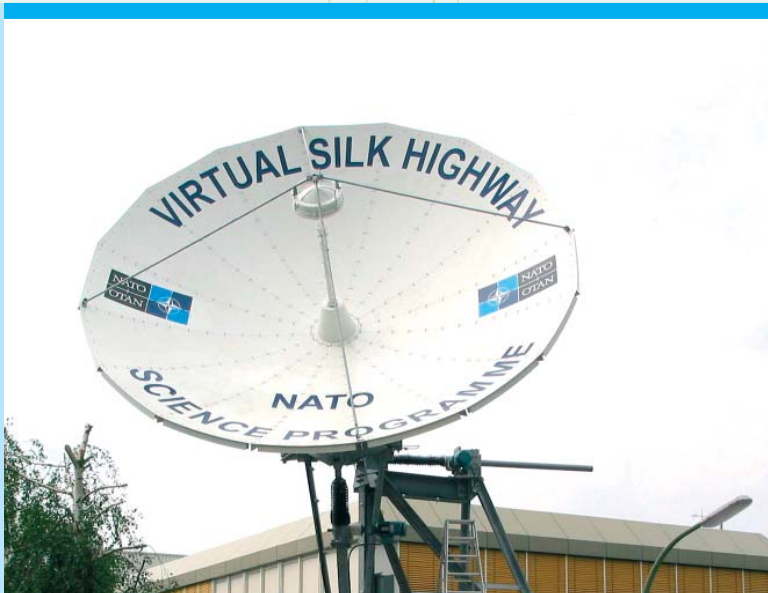
och Kirgizistan att skapa kartor över riskområden för huvudstäderna Tasjkent och Biskek. De här kartorna används som verktyg vid beslut gällande stadsplanering och förstärkning av befintliga byggnader.

Kommunikation och informationsutbyte

Vetenskapsmän förlitar sig på tillgång till information för att hålla sig à jour med den senaste utvecklingen och forskningen. Men det är ännu inte möjligt för alla forskare och akademiker att åtnjuta informationsålderns möjligheter eller använda sig av Internets potential. Dessutom har det ofta sagts att frånvaron av monopol vad gäller information är en förutsättning för demokrati och ett blomstrande civilt samhälle.

I syfte att komma till rätta med den här situationen har Nato via det civila forskningsprogrammet tillhandahållit ett antal forsknings- och utbildningsinstitutioner i partnerländer med sådan nätverksinfrastruktur som krävs för åtkomst till Internet.

I storstäder har nätverk installerats för att förbättra åtkomst till Internet för akademiska grupper i de östra delarna av Ryssland och i Ukraina och nationella nätverk i Moldavien, Rumänien och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien*. Det största och mest ambitiösa Nato-sponsrade projektet i det här området är projektet Virtuella sidenvägen (Virtual Silk Highway), som ger satellitbaserad Internet-åtkomst för forskare och akademiker i södra Kaukasien och Centralasien.

Virtuella sidenvägen (Virtual Silk Highway)

Projektet Virtuella sidenvägen startades i oktober 2001 (namnet

syftar på Sidenvägen som gick från Europa till Fjärran östern och användes för utbyte av varor och kunskap och idéer). Tack vare det här projektet har forskare och akademiker i åtta partnerländer i södra Kaukasus och Centralasien – Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan – fått Internet-åtkomst. Under 2004 utökades det till att inbegripa Afghanistan.

Kostnadseffektiv, modern satellitteknik används nu till att ansluta forskare och akademiker i de deltagande länderna till Internet via en gemensam satellitsignal. Nato-anslaget har finansierat satellitbandbredd och installation av tio parabolantennor. Andra projektsponsorer ger bidrag i form av tjänster av motsvarande värde. Med en investering på 3,5 miljoner US-dollar under fyra år är det här det största projekt som någonsin har sponsrats av Natos civila vetenskapsprogram.

En sann euroatlantisk säkerhetskultur

Alliansens partnerskapsbaserade arbete som kontinuerligt utvecklas har varit oerhört framgångsrikt vad gäller förändringen av den strategiska miljön i det euroatlantiska området. Genom att främja politisk dialog och militär samverkansförmåga bidrar partnerskapet till att skapa en sann euroatlantisk säkerhetskultur – en stark vilja till samarbete i hanteringen av viktiga säkerhetsrelaterade utmaningar inom och utanför det euroatlantiska nationssamfundet.

Tack vare praktiskt samarbete där de militära styrkorna i allierade länder och partnerländer förbereds på att arbeta tillsammans tjänstgör soldater från Nato- och partnerländer sida vid sida på västra Balkan och i Afghanistan. Partnerskapet utgör också ramverket för allierade länder och partnerländer vid gemensamma insatser mot terrorhot och hantering andra viktiga frågor, till exempel spridning av massförstörelsevapen.

Genom att stimulera och stödja försvarsreformer i många partnerländer bidrar partnerskapet även till demokratisk omvandling av samhällen. Det hjälper till att skapa väpnade styrkor och försvarsinstitutioner som är modernare och effektivare och tar större demokratiskt ansvar. Dessutom hjälper det länder att hantera sociala och materiella konsekvenser av sådana reformer.

Direkta fördelar för medborgare i såväl Nato-medlemsländer som partnerländer skapas genom praktiskt samarbete inom en mängd olika områden, bland annat katastrofberedskap och samarbete inom vetenskap och miljöfrågor.

Partnerskapet har redan varit till hjälp för tio länder att förbereda sig för det ansvar som Nato-medlemskap innebär och Natos dörr står öppen för nya medlemmar. Men partnerskapet är även ett unikt ramverk för västeuropeiska alliansfria stater, som inte söker medlemskap, där de kan bidra till den euroatlantiska säkerheten utan att kompromissa med sina ställningstaganden i fråga om utrikes- och säkerhetspolitik.

Utmaningarna för det euroatlantiska säkerhetsarbetet förändras kontinuerligt. De föränderliga hoten, inklusive terrorism och stater som brutit samman, har inhemska och externa orsaker och är av gränsöverskridande natur. Även om vissa hot mot säkerhet och stabilitet återstår i de strategiskt viktiga länderna på västra Balkan har händelser i Afghanistan visat att nya hot mot vår gemensamma säkerhet kommer från utkanterna av det euroatlantiska området. I den här miljön är internationell stabilitet och säkerhet i allt högre grad beroende av å ena sidan inhemska reformer och å andra sidan ett brett internationellt samarbete. Effektivt samarbete i säkerhetsrelaterade frågor är omöjligt utan i grunden demokratiska grunddoktriner och institutioner. Det euroatlantiska partnerskapet har en nyckelroll i båda avseendena.

Genom utökat samarbete ökar allierade och partnerländers förmåga att anta utmaningar med gemensamma insatser och skapa säkerhet för framtida generationer baserat på förståelse och samarbete.

”När vi närmar oss slutet på den här tioårsperioden kan vi se tillbaka på en period av stora framgångar. Det euroatlantiska partnerskapet har varit en katalysator för inhemsk omvandling och internationellt samarbete av aldrig tidigare skådade mått. Nato har alltid varit kärnan i det här arbetet. Partnerskapet har även närmat sig kärnan i Natos verksamhet.

Det har verkat i de allierades intresse. Det har verkat i partnerländernas intresse.

Det har verkat för demokrati och fred.”

Natos generalsekreterare Jaap de Hoop Scheffer
uppmärksammade partnerskapets tioårsjubileum i ett tal till
Euroatlantiska partnerskapsrådet den 14 januari 2004.

NATO Public Diplomacy Division / Division Diplomatie publique de l'OTAN
1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Web site : www.nato.int

Site web : www.otan.nato.int

E-mail / Courriel : natodoc@hq.nato.int

© NATO / OTAN 2005

Den här broschyren kommer att finnas tillgänglig på alla Nato- och partnerländers språk. Information om hur du kan få tag på broschyren finns på www.nato.int/docu/pub-form.htm. Du kan även kontakta vår distributionsavdelning:

NATO Public Diplomacy Division – Distribution Unit

Division Diplomatie publique de l'OTAN – Unité de diffusion

1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Tel. : +32 2 707 5009

Fax : +32 2 707 1252

E-mail / Courriel : distribution@hq.nato.int